

EXILOVÝ ZÁPISNÍK

2/III
Srpen 1972

"Kde svět není rozdělen na kousky úzkými domácími zdmi,
kde slova vycházejí z hloubky pravdy,
kde náunavné usilí napíná ruce k dokonalosti,
kde jasný proud rozumu neztratil svou cestu ve vyprahlé
poušti mrtvých návyků,
tam do toho nebe svobody, dej Otče, ať se má země probudí."

(Indický nositel Nobelovy ceny
Rabindranath Tagore: Sebrané básně a hry)

BEZVÝHLEDNOST POLITICKÉHO IZOLACIONISMU

I. Naš exilový dialog

Výsledky naší exilové akce "Výzva k celoexilovému ideovému dialogu a k ideovému dialogu s lidem ve vlasti", kterou podepsalo 46 krajanů v sedmi exilových zemích a která byla rozeslána celé řadě jednotlivců, redakcí a organizací, jsou opravdu pozoruhodné. Mimo Exilový zápisník uveřejnil Výzvu také Zpravodaj v Melbourne, Zpravodaj ve Švýcarsku, dále Naše hlasy v Kanadě a poněkud zkráceně Klub ve Švýcarsku a o akci referovalo více exilových časopisů, zejména Hlas domova a Frankfurtský kurýr. Z celé řady dopisů pro a proti si dovoluji uveřejnit jen několik výňatků a zaujmu k nim své osobní stanovisko, které samozřejmě může být předmětem další diskuse.

Určitá část exilu ovšem celou akci ignorovala, jak se dalo očekávat, faktem však je, že Výzva se setkala s potěšující odezvou a zájmem u vybraných skupin po celém světě a to zejména u posrpnových exulantů. Tyto výsledky jsou pochopitelné, poněvadž je známo, že určitá část exilu si hledí jen svých osobních zájmů a proto je nutno počítat s tím, že efektivní politické akce budou moci dělat asi jen menší pracovní skupiny v různých zemích. Myslím ostatně, že takové menší pracovní skupiny, které mají politický elán, pocit odpovědnosti ke svému svědomí a k celé vlasti, mohou být pružnější a efektivnější činitelem než velké těžkopádné instituce. Výsledek považuji tedy za velmi slibný začátek a děkuji všem spolupracovníkům a všem těm, kteří poslali své vyjádření, tedy i těm, kteří mají námítky a nesouhlasí. Námítky a nesouhlas je nutno považovat za normální projev v demokracii, dokonce i za projev zájmu a především za příležitost k dalšímu zamyšlení a za vyzvy k dalšímu zlepšování. Děkuji také všem redakcím, které Výzvu uveřejnily a o ní referovaly. Zejména děkuji panu I. P. za vyborné komentáře v Hlasu domova.

Stručně opakuji, že Výzva zdůrazňovala, že dosavadní exilové práce se převážně spokojuje se směrem politickým (kritika otrokářského komunismu a propagování občanských svobod) a že je nutno jít směrem sociálněpolitickým, který propaguje také a to důrazněji sociální práva člověka, zejména dělníka, poněvadž tato politika je účinnější. Výzva doporučovala dialog celoexilový, dialog meziexilový (s ostatními exilovými národními skupinami) a ideový dialog s lidem v komunistických zemích, tedy širokou tvůrčí ideovou spolupráci na nové ideové ofenzivě. Dialog s komunistickými stranami a režimy se exulantům nedoporučoval.

A) Projevy souhlasu

a) "Směr sociálněpolitický by myslím byla ta "zlatá střední cesta", která by byla s to zničit rozpínavost komunismu a utvořit pevnou hráz proti veškerému násilí vůbec... Prosazování sociálních reforem by nemělo být výhradou komunistů. Nehledě k tomu, že komunismus prakticky poskytnutím jedné výhody bere lidu automaticky osobní dohled na dění ve státě a vnucuje mu dalších deset nevýhod. Je zcela pochopitelné a logické, že člověk, který ne vždy vlastní vinou připravený o existenční minimum, nemá zájem se radovat ze svobody slova, svobody tisku a možností svobodného cestování a že poněkud snadno se stane obětí prolhané propagace." (P. M. K., Cleveland, USA.)

Pisatelka upozorňuje dále, že pro některé posrpnové exulanty je tato diskuse předčasnou, poněvadž každý z nich je vděčný za svobodu a je proto ochotný přehlédnout určité nedostatky Západu. Některí dokonce pry mohou považovat ty, kteří reformy na Západě prosazují, za zakuklené komunisty.

K tomu bych poznamenal, že opravdu taková rizika existují a že mi již také jeden krajan z USA napsal dopis, ve kterém mne nazývá marxistou a vybízí mne k návratu do vlasti. Myslím však, že tato rizika je nutno podstoupit a snažit se dále problematiku v exilovém dialogu objasňovat. Ostatně i pro některé pounorové je tato diskuse "předčasnou". Je mi jasné, že každá politická akce potřebuje svůj čas, mnoho trpělivosti a vytrvalosti a že nikdy nesmíme očekávat naprostý souhlas všech. Vím také, že dialog s lidem ve vlasti bude asi jen záležitostí menších vybraných pracovních skupin, jsem však přesvědčen, že i takovým způsobem se dá udělat mnoho užitečné práce. Politické a sociální reformy byly vždy zpočátku prosazovány malými skupinami, tedy menšinami, a až později se postupně připojovali další občané.

b) "S Vaším "Posláním exilu" plně souhlasím... Sám se vyslovuji pro směr sociálněpolitický." (M. V. Mnichov)

c) "Srdečný dík za "Poslání exilu". Plně s tím souhlasím." (P. B. K. Barbados)

d) "S Vašimi myšlenkami se plně ztotožňuji-jako asi víc našich dobré vůle." (P. M. St. Gallen, Švýcarsko)

e) "Litujeme, že se nám nedostala Výzva do rukou dříve, než na stránkách tohoto časopisu, byli bychom ji rádi spolupodepsali, dokonce s velikým nadšením, lež s připomínkami, resp. výhradami." (Československý klub "Jan Palach" se sídlem v Zurichu)

V soukromém dopise jsem již vyslovil svou lítost nad tím, že jsem Výzvu klubu "Jan Palach" neposlal dříve. Dělán vše sám a nemohl jsem na tu spoustu korespondence stačit. Mnoho díky za zájem, za dopis a ujištění, že připomínky i výhrady jsou vždy vítány jako přínos k důkladnějšímu objasnění problému. Jde mi opravdu o to, abychom se všichni společně v dialogu učili jak to dělat lépe, a ne o to, abych já sám někoho povýšenecky poučoval.

f) "Souhlasím se směrem sociálněpolitickým." (Doc. Ing. J. V., Švýcarsko) Pisatel zdůrazňuje dále, že není a nebyl nikdy komunistou, ale doporučuje vynechávat v celé akci formulace jako "antikomunistické idee", poněvadž se takto těžko proráží. Takové věci máme pry ponechat velmocem. Dále doporučuje, aby se exilové organizace obracely na Čínu se žádostí, aby prosazovala odchod cizích vojsk z naší vlasti, svobodné volby pod dozorem OSN a neutralitu Československa.

Můj osobní komentář: Dík za zájem. Chápu, že mezinárodní situace v tomto období "mírové koexistence" není příliš příznivá antikomunismu. Domnívám se však, že možlivé politické proudy a poměry nás nesmí mást a že právě v této době bychom měli zahájit ideovou ofensivu sociálněpolitického zaměření, aniž bychom ustupovali od antikomunistického charakteru svých akcí. Věřím, že budoucí vyvoj nám dá za pravdu. Náš plán je dlouhodobý, což ovšem nesmí znamenat, že bychom měli zanedbávat plány krátkodobé. Obávám se ovšem, že kdybychom posílali petice do Pekingu, tím bychom zavedli velké znatky v exilu i ve vlasti a přispěli ke znatkům ve světě. Myslím si dále, že zájmům rudé Číny by neutrální Československo nemohlo vyhovovat, poněvadž by to znamenalo krytá záda Sovětského svazu. Mnoho politiků očekává, že napětí mezi Čínou a Sovětským svazem se bude stupňovat a někteří američtí politikové dokonce tvrdí, že Čína si nepřejí, aby americké oddíly odešly z Asie, poněvadž Číňané se dnes bojí sovětské moci. Za takové situace by Číně vyhovovalo Československo aktivně antisovětské, když by zatím upustila od plánu Československa maoistického. Nevěřím, že Moskva uvolní Československo ze svých spárů na nátlak Pekingu, ba právě naopak bude naši vlast pevněji držet, aby měla krytá záda. Napětí čínsko-sovětské a taktické manévrování americké by snad nabízelo nějaké možnosti v politické hře, a tyto možnosti je třeba vést v evidenci. Mám však obavy, že ve velmocenské hře půjde jen o velmocenské zájmy a o nás jen tak mimochodem. My se můžeme tedy jen nějak přizpůsobovat.

Právě na tuto situaci-období "mírové koexistence" a napětí sovětsko-čínského- by měl být náš exil připraven a v ideově ofenzivě spolu s ostatními exilovými národními skupinami připravit lépe ideovou opozici ve všech evropských komunistických zemích. Mnoho západních politiků nechápe, že sovětská koexistence znamená zastavení sovětské ideové kampaně. Leccos by se dalo vyřešit, kdyby Západ pochopil, že právě tato doba je nejvhodnější pro politickou ideovou ofenzivu ve směru sociálněpolitickém a v linii demokratické pluralistické ideové koalice v exilu a v komunistických zemích a pro ideovou ofenzivu samých západních zemí. Zde právě spětí antikomunismu s programem radikálních sociálních reforem by mělo svou dynamickou funkci, zatím co pouhá propagace sociálních reforem při zatajování antikomunismu by mohla ještě více zamlžovat situaci a oslabovat opozici v komunistických zemích. Jsem osobně přesvědčen, že jen spojením antikomunismu s radikálními sociálními reformami je možno oslabit vnitřně komunistické země a posílit lidovou opozici, která již je koexistenční politikou stejně oslabena. Právě v tomto období stupňovaného sovětsko-čínského napětí musí lidová opozice sílit a komunistické režimy musí být oslabovány ideovou ofenzivou. Jen v takové situaci může mít pak nějaké mocenské politické manévrování americké nějakou naději na úspěch. Sovětský svaz, který nebude ohrožován ideově zevnitř i zvenčí, nebude ochoten k nějakým ústupkům. (Neuvádím zde všechny kladné odpovědi, které jsem dostal, zejména ne žádnou odpověď oněch 46 exulantů, kteří Výzvu podepsali. Ti všichni se směrem sociálněpolitickým souhlasí.)

B) Projevy nesouhlasu

a) "Děkuji za Váš dopis z 9. března a za pozvání, abych podepsal Vaši Výzvu k dialogu." Je mi líto, že Vaši žádosti nemohu vyhovět. Ačkoli celá akce je jistě nezávadná, není mi zcela jasno, k čemu se vlastně vyzývá a proč. Zdá se mi, že podobných akcí bylo již příliš mnoho a že je snad užitečnější publikovat, informovat a jinými způsoby účinně přispívat k tomu, aby československá inteligence nebyla zase izolována od ostatního světa." (Exulant v Paříži)

Můj osobní komentář: Ano, dialog byl již pěstován, ale převážně jen jednou ideovou skupinou (což oceňuji) a to často tak, že se přímo usilovalo o "roštění strany" propagováním národního a tak zvaného demokratického komunismu z exilu (a s tím já nemohu souhlasit.) Zcela správně, inteligence ve vlasti musí být informována a nesmí být izolována, ovšem musí být informována o všech ideových směrech a nesmí být izolována od žádného demokratického směru na Západě. My ovšem bychom také měli být informováni o názorech inteligence ve vlasti - o názorech, které se tam dnes nemohou publikovat a které se nemohly publikovat ani v roce 1968. My tedy v exilu bychom neměli být izolováni od žádného demokratického ideového směru ve vlasti, tedy ani od těch směrů, které neměly možnost se projevit ani v roce 1968 a které tam existují. A toto je pak onen dialog. Dialog ideové demokratické koalice v exilu s celou škálou ideových demokratických skupin ve vlasti, tak jak naše Výzva doporučovala, dosud praktikován nebyl. A já se domnívám, že jen takto široce rozvířený dialog může apelovat na všechny skupiny ideové opozice ve vlasti a jen tak lze vyvolat potřebnou politickou dynamiku v komunistických zemích. Izolacionismus partikulární skupiny v exilu v dialogu s lidem ve vlasti by mohl svědčit o tom, že se snad dává přednost partikulárním zájmům ideové skupiny před celonárodními zájmy naší vlasti, které mohou být reprezentovány zase jen celou škálou ideových demokratických směrů.

b) "Děkuji za důvěru a poctu, ale těžko bych mohl podepsat výzvu, která vyjadřuje osobní rozbor situace a měla by tedy být uveřejněna jako názor jednotlivce. Dialog v exilu i s domovem je třeba možno zvýšit, ale prohloubit, ale těžko jej lze zahájit, protože pokračuje v mnoha časopisech, které se čtou i doma."

Pisatel dále říká, že radice Svobodná Evropa věnovala pozornost nejen otázkám politickým, ale také sociálním, a pokračuje: "Ani nesoudím, že je třeba 'vejit' v otevřený ideový zápas o mysl i srdce lidí v

komunistických zemích", protože dobře vídí, o čem jde a kde stojí. Najít "ideovou dynamiku, které nebudou moci čelit ani tanky ani atomické zbraně"-znáte ji?" (Exulant v Australii)

Můj komentář: Výzva k dialogu nebyla dílem jednotlivce, ale výslednicí mnohaletých debat osobních i v dopisech s mnoha exulanty v mnoha zemích. Faktem je, že Výzvu podepsalo 46 lidí ze sedmi zemí, což svědčí dostatečně o tom, že nejde o názory jednotlivce. Jistě se v časopisech diskutovalo a věřím, že i Svobodná Evropa vysílala nejen zprávy a úvahy politické, ale i sociální, nemělo to však charakter sjednocené a pluralitně organizované akce celoevilové, která by vyvolávala k intenzivnějšímu životu celou škálu ideových demokratických skupin lidové opozice ve vlasti. Ve Výzvě se výslovně říká: "Přijetí linie sociálněpolitické znamená burcování všech nekomunistických ideových skupin a směrů v exilu i v komunistických zemích ke zvýšené ideové práci v oblasti sociální a hospodářské politiky." A o takový celoevilový a celonárodní dialog se dosud nikdo nepokoušel a nikdo nic takového nezahajoval. Byly zde však tendence monopolizovat dialog s vlastí a tak oslabovat a deprimovat lidovou opozici ve vlasti, poněvadž se neapelovalo dostatečně na všechny ideové demokratické směry.

Dále se domnívám, že exilový tisk stejně jako rozhlasové stanice nerozvinuly plně linii sociálněpolitickou, ale přestovaly převážně i když ne snad výlučně-směr politický. A o tom, že po více než dvaceti letech izolace naší vlasti od svobodného světa má tam dosti lidí zmatené a nejasné představy o moderních sociálněpolitických směrech ve svobodném světě, o tom jsme se mohli všichni přesvědčit v r. 1968 a v době další i v kontaktu s některými posrpnovými exulanty. O tom, že v izolovaném světě po mnoha letech indoktrinace mohou někteří podlehnout a že také podlehl, třeba i částečně, není snad třeba pochybovat. Neměli bychom stavět na iluzích, ale na skutečnosti.

Zdůrazňuji znovu, že právě v této době tak zvané "mírové koexistence" je mimořádně třeba onoho zápasu o mysl a srdce lidu, jinak budeme spoluzodpovědní za civilizaci zdeptanou a zmalátnělou, zodpovědní za kulturní klima v naší vlasti, které tak dusí, že bude jednou velmi těžké ze zákrsků vypěstovat plně rozvinutou demokracii v krátké době. A zde již uvažuji o budoucnosti a ne o r. 1968. Ideově vyspělá a plně rozvinutá opozice v komunistických zemích, zejména v Sovětském svazu, a zdůrazňuji znovu, ideová opozice chápáná jako koalice ideových demokratických směrů, může znamenat značné oslabení komunistického bloku v případném zvýšeném napětí sovětsko-čínském. Jinak si myslím, že žádné živé ideové dynamice nemohou čelit tanky, poněvadž myšlenka může přetvářet svět a ideově stárnoucí a politicky konzervativní komunismus v komunistických zemích nebude schopen zastavit transformační proces nové rodící se epochy. Obávám se, že ideová malátnost lidu v komunistických zemích, velmi dobře udržovaná politikou koexistence, přispívá právě k udržení archaických a neživotných struktur sociálních v komunistických zemích, napomáhá tedy komunismu nepřímou. A ideový izolacionismus jedné neb několika málo partikulárních skupin a směrů máte a brzdi dynamiku lidové opozice a tak také nepřímou napomáhá komunismu. Proč ta nechuť k myšlence pluralitní koalice exilové a domácí? Přece nechceme systém jedné strany? Nevíte, že zde snad zájmy partikulární nad zájmy národními?

c)". Bohužel se však nemohu připojit k Vaší Výzvě. Dávodem je můj názor, že sociální otázky-tedy zhruba to, co Vy nazýváte sociálněpolitickým směrem-nemohou být nosným programem exilu. Domnívám se, že je to především idea československého státu a jeho místo v Evropě, které musí být výchozím a základním bodem exilové politické činnosti. Tím nechci ovšem vůbec popírat důležitost problémů, kterými se zabýváte. Obávám se však, že jejich povýšení na politický program čs. exilu par excellence by přispělo jen k dalšímu štěpení a polarisaci. Lidé mají na budoucí organizaci společnosti nejrozdílnější názory. Kromě toho v exilu je člověk přirozeně ovlivněn zemí, ve které žije; pro mne je Holandsko důkazem, že západní země mohou řešit sociální věci velmi účinně. Sociální jistota je zde přinejmenším stejná jako v Česko-

slovensku při vyšší životní úrovni; rozdělení pracovních důchodů však preferuje duševní práci před fyzickou. Přesto levicová opozice zahájila velkou ofensivu o nutnosti základní přestavby společnosti. Je však charakteristické, že hlavním argumentem je znečišťování ovzduší a vod, hroící světové vyčerpání zdrojů surovin a potravin a populační exploze, což "kapitalistický systém" neřeší a nemůže řešit. Spravedlivější rozdělení důchodů zůstalo pochopitelně v jejich programu, ale ztratilo své dřívější výsadní postavení argumentu, proč je třeba společnost reformovat. Program čs. státnosti, tj. obnova skutečné státní nezávislosti, aby u nás rozhodovali naši lidé bez diktátu z Moskvy či odjinud, by mohl a měl být přijat jako samozřejmá společná platforma pro naprostou většinu exilových směrů..."

Můj komentář: Děkuji mnohokrát za velmi podnětné připomínky. Myslím, že idea československé státnosti a nezávislosti se již stala společným exilovým programem, domnívám se však, že to nestačí. Takový program mají ostatně i exiloví českoslovenští komuniste a většina komunistů v naší vlasti. Čím bychom se tedy lišili od nich? Jsem přesvědčen, že náš program musí být demokratický a že demokracii dnes nelze limitovat jen na úzké - i když velmi důležité - problémy politické, tedy státní či národní samostatnosti. V podstatě nám jde a musí jít o samostatnost a plný rozvoj člověka a státní samostatnost je jen jedním z aspektů problémů člověka. I v samostatném státě může být lidská osobnost potlačena a zotročena, vždyť přece Rusové a Číňané takovou státní "samostatnost" mají. Rusové rozhodují v Sovětském svazu a Číňané v Číně. Program státnosti není a nemůže být tedy dostačujícím exilovým programem, neboť by to byl program neúplný, nereagující na celou současnou problematiku a tedy nedostatečný. Jsem přesvědčen, že je politicky pro nás nevýhodné spokojit se s programem osekáním a že bychom měli trvat na tom, že náš antikomunismus je především bojem za člověka v jeho celistvosti, za celého člověka se všemi právy politickými, sociálními a hospodářskými, a ne v poslední řadě s právem na plný rozvoj kulturní a duchovní. Program pouhé státnosti a nezávislosti je snad programem antistalinistickým, ale není nutně programem antikomunistickým. Platforma pouhé státnosti přehlíží dále skutečnost, že komunismus je dnes otázkou světovou a ne pouze československou a že tedy je nutno brát v úvahu řešení světové a na tomto světovém řešení spolupracovat. Program pouhé státnosti a nezávislosti je politickým torsem, zbytečným programovým ochuzením a může být izolacionistickým snem. Je snad možné, že čínsko-sovětské napětí by mohlo přiblížit uskutečnění tohoto snu, není to však jisté. A sázet na jednoho koně, to je politický hazard a tedy projev politické nezodpovědnosti. Ovládne-li totiž komunismus vývojové země, pak bychom tu státní samostatnost asi brzy zase ztratili v nových světových znatcích.

Nesporně existují v exilu různé sociálněpolitické směry, toto rozdělení existuje a nemá smyslu před ním zavírat oči, ba právě by to měla být realita, ze které vycházíme a na které stavíme. Přiznat otevřeně tento fakt a realisticky z něj vycházet, to není další tříštění, ba právě naopak začátkem pluralistické ideové spolupráce. Tuto pluralitu a z ní vyrůstající polaritu my právě potřebujeme, polaritu zdravou a tvůrčí, která je schopna vyvolat intenzivnější ideové tvoření, které je nutným předpokladem žádoucí obrody, jinak se zalkneme v ideové mdlobě.

Poukaz na poměry v Holandsku je velmi zajímavý a poučný. Holandsko však není celý svět. Zde zase pisatel přehlíží fakt světovosti komunistické problematiky. I kdyby holandský systém byl tak dokonalý, že by nepotřeboval radikálního zlepšení, pak by to stejně nebylo důvodem k tomu, abychom neprosazovali sociálněpolitickou linii v zemích komunistických, v nekomunistických zemích méně "dokonalých", a v zemích vývojových. Pak by zde byla ta velká vzhoda, že bychom měli vzor, na který bychom mohli poukazovat a tedy velkou oporu pro dialog exilový, neexilový a s lidem v komunistických zemích. Mám však určité pochybnosti o té dokonalosti holandského systému. Zde totiž nejde jen o sociální jistotu a spravedlivé rozdělení důchodů

jak uvádí krajan v Holandsku, ale může jít o mnoho jiných důležitých problémů jako na příklad rozprostření vlastnictví výrobních prostředků na široké vrstvy lidu, o inflaci, která olupuje občany o úspory, o efektivní ochranu spotřebitelů, o uplatnění principu subsidiarity, tedy zásady, že stát nemá přebírat funkce, které mohou dobře plnit autonomní instituce nižší a které právě stát má v této funkci podporovat atd. Byl bych opravdu rád, kdybychom takový vzorný systém již měli, poněvadž by to byl dobrý odrazový můstek pro naši ideovou ofensivu a pro celý plán dialogu a pak by naši krajané v Holandsku měli skvělé předpoklady k efektivní ideové práci. Pak bychom mohli říkat lidu v komunistických zemích, že něco takového by se jednou mělo u nich uskutečnit. Obávám se však, že zatím takový vzor nemáme.

-- Omlouvám se, že nemohu uveřejnit všechny došle komentáře, vybral jsem ty typické. Schválně neuvádím jména pisatelů, kteří vyslovili nesouhlas, aby věcnost diskuse nebyla narušována nežádoucími osobními aspekty a rivalitami. U odpovědí v podstatě kladných jsem neuváděl plná jména, ale jen začáteční písmena.

Nyní bych se chtěl zabývat naší exulantskou problematikou a vůbec otázkou československou jakožto součástí problematiky světové. Jsme sice exulanti z Československa, ale nejsme a nemůžeme být exulanti ze světa.

II. Politický izolacionismus

Politický izolacionismus je pojmem hromadným, který označuje souhrn jevů, které je možno rozdělit do dvou hlavních skupin:

1) Izolacionismus partikulárních skupin:

2) Izolacionismus partikulárních hledisek.

Poněvadž politika je nejen vědou, ale také praktickým uměním, dovoluji si použít přirovnání z dějin hudby. V hudbě rozeznáváme melodie a harmonii. Rozvíjením jedné melodie dostáváme hudbu monofonickou, která byla v Evropě asi až do 15. století, kdy se začínala vyvíjet hudba harmonická-obnůšené melodie různých výšek se vinou kolem melodie hlavní, nebo se několik melodií harmonicky slévá v jeden krásný proud. Neevropská hudba je dosud monofonická. I když unisono hudba má svou funkci a krásu, odmítání polyfonické hudby by bylo nesmyslným uměleckým ochuzováním. Hudba je však záležitostí vkusu a nemůžeme mít námitky, když Turek je nadšen a spokojen se svou hudbou monofonickou.

Izolacionismus politický jakožto výhradné zdůraznění zájmů jedné partikulární skupiny, nebo výhradné zdůraznění jednoho partikulárního aspektu je pak jakousi unisono politikou, politickou praxí monofonickou, což může mít vážné důsledky a není to již jen záležitost vkusu.

Ad 1) Izolacionismus partikulárních skupin se projevuje jako nedostatek komunikování skupiny české, slovenské, maďarské, chorvatské atd. se skupinami jinými, nebo nedostatečné komunikování jednotlivých ideových skupin téže národnosti a dále jako nedostatek komunikování exilu s lidem ve vlasti a exulantů s lidem v zemi pobytu. Je to v podstatě odmítání dialogu a nezájem o spolupráci, uzavření v sebe samého, je to projev nesociálnosti a apolitických tendencí. Ve světě můžeme pozorovat ovšem také izolacionismus americký, francouzský, čínský atd.

Ad 2) Rozvoj jednotlivých věd vyžaduje specializaci, poněvadž jednotlivec nemůže dnes dobře zvládnout několik vědních oborů. Dokonalý polyhistor je dnes nemožný. A tak sociolog si navykne vnímat převážně jen hledisko sociologické, národohospodář hledisko ekonomické, politolog politologické a psycholog psychologické. To znamená, že specialisté v jednotlivých vědách společenských často přehlížejí a nevnímají ve svém životě hlediska jiná a tím se tvoří zkreslený obraz o skutečnosti. Politika je však systematické úsilí o dosažení obecného dobra celé společnosti, ne ovšem dobra režimu či státního aparátu, ale dobra redistribucvaného na všechny občany, aby tak všichni měli předpoklady pro plný rozvoj lidské osobnosti v oblasti nejen hospodářské, ale také kulturní, duchovní a mravní, tedy plný rozvoj osobnosti v celé plnosti lidského života ze všech hledisek. Politika tedy musí brát v úvahu vědecké poznatky sociologické, politologické, ekonomické, psychologické a ne v poslední řadě morální zásady a po-

žadavky rozvoje všech oblastí uměleckých. Politika má své hledisko - a je to hledisko jedno - ale je úhrnným a to vyšším než uvedená partikulární hlediska, a tímto politickým hlediskem je pojení obecného dobra celku politické společnosti. Politika tedy nemůže být unisono politikou, politikou monofonickou, ale je nutně svou podstatou harmonická a polyfonická.

Politika jednoho partikulárního hlediska - skupinového nebo vědního - je pak karikaturou politiky nebo pseudopolitikou. Specialista v psychologii pak degraduje politiku na pouhou propagandu, sociolog a politolog na pouhou hru mocenských sil a jakousi vědu přírodní (lidská společnost se podstatně liší od mraveniště nebo včelína) a národohospodář má tendence vidět jen hmotné zájmy člověka a společenského celku.

Za těchto okolností se pak vyvine pochopitelně i antikomunismus - naprosto jednostranný, ochuzený, deformovaný a degenerovaný na pouhou spekulaci o perspektivách mocenských sil neb na pouhy propagandismus. To je pak antikomunismus neživotný, zesláblý a neefektivní, je to skleníková květinka, vypěstovaná v umělém prostředí, které nemá nic společného se společenskou realitou. Je to křehká rostlina, která nenesne změny politického klimatu a neodolá síle volných ideových proudů.

Monofonická politika a monofonický antikomunismus nemohou být již jen záležitostí vkusu a zálib, ale mohou se stát otázkou života a smrti, poněvadž neberou v úvahu celého člověka, ale jen jeden aspekt lidské skutečnosti. Je to pak vskutku nelidská perversnost, která nevidí celé obecné dobro společenského celku, které jedině může být přednětem politické praxe. Monofonická politika degraduje člověka - tvora s tělem a duší, s rozumem a svobodnou vůlí - tedy lidskou osobnost na pouhou součást nerozumné přírody, na mravence, včelu, nebo na jednotlivce ve stádě vlků. Takovým způsobem se vyrábí intelektuální pseudokultura a tvoří se skladiště politického náhražkového zboží, kde najdeme liberalismus bez opravdové svobody pro všechny, etaticky socialismus místo sociální spravedlnosti, komunismus místo opravdového lidského společenství, charty lidských práv bez skutečné spravedlnosti, křesťanské strany s vyčíhlým křesťanstvím, libovolně podle chuti formulované morální kody bez jakékoli vyšší závaznosti, naturalismus degradující lidskou společnost a lidskou přirozenost na zvířecí, a třeba i zkomercionalizovaný a z vulgarizovaný sex bez opravdové lásky.

Specializace ve vědě je nutná, izolacionismus partikulárních hledisek a jednotlivců nebo skupin je v praktickém životě a v politice jevem chorobným.

Izolacionismus se pěstuje soustavným odmítáním dialogu. Člověk je totiž tvoren společenským a jeho rozvoj je možný jen komunikováním s jinými, tedy dialogem. Odmítání dialogu je pak projev antisociální a antipolitický, stejně jako antihumanitní, je to politická a sociální schizofrenie, projev rozštěpené osobnosti a projev sobectví jedinců a skupin, projev sebezničujících tendencí. Evropská civilizace je projev soustavného dialogu a může přežít jen tehdy, bude-li v dialogu pokračovat. Izolacionismus je popřením dialogu, je cestou ke kusému a tedy neúplnému poznání skutečnosti, je životní a politickou iluzí. Vystražným případem by pro nás měla být Čína, která ve své povýšenosti národa, který se považoval za výkvět lidstva a střed světa a ostatní za barbary, odmítala tak dlouho dialog v přesvědčení, že vnější svět nemůže Číně nic dát, až zkostrnatělé struktury se staly tak neživotnými, že komunistická diktatura byla již jen logickým důsledkem tisíciletého izolacionismu.

III. Světovost problematiky

a neudržitelnost nynějšího stavu

Známa anglická žurnalistka a odbornice na hospodářské problémy vyvojových zemí Barbara Ward (Lady Jackson) ve své řeči 5. července 1968 na zasedání Světové rady církví v Uppsale zdůraznila, že je mnoho plochosti a nepřesných informací o poměrech ve vyvojových zemích a že je nutno vzít v úvahu, že počet lidstva na této planetě vzroste asi z 3.295 milionů v r. 1965 na 6.994 milionů v r. 2.000 a že velká

Část tohoto přírůstku bude ve vývojových zemích. Příjmy vyvinutých zemí, které jsou dnes 12 krát větší než příjmy vývojových zemí, budou v r. 2.000 asi 18 krát větší. Kdyby míra hospodářského rozvoje byla stejná po tři desetiletí jako dnes, pak hrubý národní produkt Severní Ameriky a Evropy, který činil v r. 1967 1.700.000 milionů anglických dolarů, by v r. 2.000 byl 1.300.000 milionů, tj. téměř čtyřnásobný vzrůst pro dvojnásobné obyvatelstvo. Ve vývojových zemích je situace opačná, neboť obyvatelstvo vzrůstá rychleji než hrubý národní produkt.

Odkud je tato disparita? Průmyslová revoluce se neuskutečnila ve vývojových zemích dříve, v těchto zemích, které byly většinou až do nedávna koloniemi evropských zemí, a tyto orientovaly veškerou ekonomii kolonií tak, aby to vyhovovalo zájmům koloniálních mocností. Barbara Ward zdůrazňuje, že vzájemná závislost všech zemí světa rychle stoupá, a upozorňuje na situaci, která byla v evropských zemích na začátku dvacátého století, kdy rozdíly mezi malou skupinou bohatých a masou chudého lidu byly velké, zejména v Rusku, a činí tento užděr:

"Chudá většina si začala uvědomovat svou potenciální politickou moc. Společnosti, které zavedly reformy-jako Británie-přežily, carské Rusko se zhroutilo. Dnes je rozdíl mezi chudými a bohatými mezinárodní-mezí dvaceti procenty atlantické hemisféry, která ovládá osmdesát procent světových investic a obchodu a mezi polovinou lidstva, které dosud žije na starém příjmu dvou dolarů týdně."

Barbara Ward dále tvrdí, že naše bohatství na Západě je také dědic-tvím koloniální éry a že naše prosperita byla založena v době nesporné nadvlády Západu. My jsme tedy ti, kteří mají výhody z vykořisťova-telské minulosti. A tak bohatí se stávají bohatší a chudí chudšími. Tato situace je nadále neúnosná a Barbara Ward končí svou řeč výzvou ke křesťanům světa: "A tak ve jménu Božím mobilizujme své zdroje po-litické energie a vzrůstajícího blahobytu-pracujme dokud je čas."

Časopis Information (únor 1972) vydávaný Mezinárodní organizací práce, přinesl zajímavou zprávu o Oblastní asijské konferenci této organi-zace, konané v Teheránu v prosinci 1971. Článek byl nadepsán "Sociální spravedlnost pro polovinu lidstva". Konstatuje se v něm, že pracovní síla jižní a východní Asie (vyjímaje Japonsko) vzroste asi z 810 mi-lionů v r. 1970 na 1.016 milionů v r. 1980 a že trend vzrůstu pracov-ních míst naznačuje, že na více než 535 milionů z tohoto celkového počtu bude muset najít zaměstnání, pokud se rychle nepřikročí k efek-tivním nápravným akcím. V této souvislosti konference doporučuje pro-vedení strukturálních reforem a změn v dosavadních rozvojových pro-gramech, zajištění lepší distribuce příjmu atd. Článek cituje vyrok jednoho účastníka (jehož jméno neuvádí):

"Kdykoli je občanská válka v jedné zemi, nebo povstání v druhé, nebo studentské bouře zde a dělnické demonstrace tam, za tím vším je vždy základní napětí vyrůstající ze zvětšujícího se rozdílu hospodářské úrovně mezi několika málo a mnohými."

Zajímavou zprávu přineslo totéž číslo Information o gunovníkových plantážích v Malajsku, kde zaměstnanci až do konce druhé světové vál-ky měli jen tři placené svátky za rok. Nyní jsou zavedena radikální opatření na ochranu plantážních dělníků, ale tato ochrana se týká a je proveditelná jen u velkých plantáží. Zaměstnanci malých plantáží - těch zaměstnanců je asi 800.000-pracují stále většinou jen za byt a stravu pro sebe a rodinu. Nemají jiných možností, poněvadž by nenašli jiné zaměstnání, a stěžovat se bojí, poněvadž by je již nikdo nenašel. A o úrovni toho ubytování a stravování si nelze dělat iluze. Druhý vatikánský sněm upozornil také na křiklavé hospodářské rozdíly ve světě, na požadavek spravedlnosti tyto rozdíly odstraňovat a na morální povinnost všech občanů přispívat k celkovému rozvoji. Pavel VI. vydal celou encykliku o problémech rozvojových zemí (Popu-lorum progressio) a v ní upozornil také na vzrůstající nerovnost a poznamenává: "Všeobecná solidarnita je skutečností a přináší nám nejen dobrodiní, ale také závazky. "Zdůrazňuje právní povinnost "co nejrych-leji přikročit k dílu" a řešit situaci nikoli krvavými revolucemi, ale radikálními reformami."

Encyklika přináší pozoruhodnou připomínku svobodnému světu:

"Příliš velké hospodářské, sociální a kulturní rozdíly mezi národy vyvolávají napětí a nesváry a nejednou uvádějí mír do nebezpečí." Dále varuje papež před izolací, vybízí k mezinárodní spolupráci a říká: "Na této cestě musíme být všichni solidární. Všem chci proto připomenout velikost této tragedie a naléhavost práce, kterou třeba vykonat. Nadešla hodina činu; život tolika nevinných dětí, vzestup tolika nešťastných rodin k důstojnosti lidské úrovně, mír ve světě a sama civilizace jsou ohroženy. Všichni lidé a všechny národy musí na sebe vzít svou část odpovědnosti."

Encyklika končí tvrzením, že rozvoj je nové jméno pro mír a že mírem se míní mír spravedlivý.

A já si dovoluji dodat na adresu československých izolacionistických exulantů, že rozvoj je nové jméno pro naši československou nezávislost a svobodu. A tímto rozvojem rozumím nejen rozvoj technologický a hospodářský, ale také kulturní a mravní a to na obou stranách Železné a Bambusové opony, tedy úplnou sociální transformaci, neboť na obou stranách je třeba mnoho věcí zlepšovat a rozvíjet.

Jacques Maritain se o těchto problémech vyjadřuje zcela jasně ve své knize *The Peasant of the Garonne*:

"... svět práce má právo na sociální transformaci vyžadovanou proto, že dosáhl dospělosti v lidské historii, a masy mají právo podílet se na obecném pokladu kultury a ducha..."

"Časným posláním křesťana, jeho posláním transformovat svět... a učinit pozemskou obec více spravedlivou a méně nelidskou, zajistit každému statky základně nutné pro život těla a ducha..."

"Peníze jsou postaveny nad člověka a zisk před službu. Tomuto systému říkáme kapitalismus." Takto charakterizuje kapitalismus nigerský katolický kněz Bede Onuoha ve své knize *The Elements of African Socialism*, který se vyslovuje pro vytváření nové společnosti v Africe, založené na hospodářské demokracii a dobrých starých afrických tradicích. Odmítá evropský hospodářský liberalismus stejně jako statický socialismus, zdůrazňuje nutnost politického dialogu, soukromého vlastnictví rozprostřeného na všechny lid, družstevnictví, speciální systém akcí pro zaměstnance a vyjadřuje se silně proti kolonialismu.

Africkou situaci hodnotí takto: "V tradičním hospodářském řádu v Africe byl však každý vlastníkem majetku. Každý měl pocit bezpečnosti a odpovědnosti, který pramení z vlastnění a spravování majetku. Evropský kolonialismus tuto zdravou tradici porušil a nemožnil její moderní rozvoj. Na tyto zdravé africké tradice je nutno navazovat." Evropský hospodářský systém je pro P. Onuoha podstatně nespravedlivým poněvadž když část zisku je v podniku reinvestována, pouze akcionáři jsou vlastníky tohoto přírůstku a zaměstnanci jsou vyloučeni z jeho vlastnění i když onen přírůstek je bez přičinění zaměstnanců nemožný. Hodnota akcií často na trhu stoupá pod vlivem nabídky a poptávky a pouze majitel akcií je zase takto obohacován. Ředitelé, kteří jsou najímáni pouze majiteli kapitálu, jsou pouze jím odpovědní a mají hájit pouze zájmy kapitálu a ne zájmy zaměstnanců, od nichž očekávají jen zvýšené výkony a jimž se snaží dávat jen nejnižší mzdy. Zájmy kapitálu jsou tedy postaveny nad zájmy práce.

Tento africký katolický kněz kritizuje evropské katolíky 18. a 19. století, že nebyli schopni aplikovat křesťanskou etiku na rostoucí průmyslovou společnost, a nazývá to přímo "katastrofálním selháním." K tomu bych dodal, že i velká část křesťanů současné doby zatím bohužel v tomto ohledu selhává. Papežové vydávají sociální encykliky, ve kterých vykládají zásady křesťanské sociální etiky - neformulují ovšem konkrétní politický program - II. vatikánský sněm se touto problematikou také zabýval v Pastorační konstituci o Církvi v moderním světě, laici to však většinou neznají a nemohou se tedy ani snažit křesťanské sociální zásady aplikovat na dané poměry. Pátral jsem mezi australskými katolíky, kteří pracují v politickém a odborovém hnutí a nenašel jsem téměř nikoho, kdo by měl aspoň trochu uspokojive znalosti křesťanské sociální etiky. Tápal jsem se na tyto věci bývalého předsedy universitních katolických studentů (Newman Society) a on mi řekl, že pokud se pamatuje, jejich organizace se nikdy ani nesnažila

své členy s křesťanskou sociální etikou seznámit. Pak ovšem tito křesťané lamentují nad tím, že komunisté ovládají odborové organizace a že nebezpečí komunismu vzrůstá, vidí dobře všechny chyby komunismu, ale ne své vlastní nedostatky a svou vinu na současně neutěšené situaci. Známý katolický filosof Jacques Maritain ve své knize *The Peasant of the Garonne* píše, že mnoho Křesťanskodemokratických stran má v tomto ohledu velké nedostatky a že téměř žádné z nich nemá zatím plně rozvinutý program sociálních reforem, které by odpovídaly zásadám křesťanské sociální etiky. Většinou zatím vlivné křídlo zámožných křesťanů, členů strany, znemožňovalo plně rozvinutí programu z důvodů čistě sobeckých. Tak přišlo k několika krisím v Křesťanskodemokratické straně italské, kde právě křídlo se snažilo znemožnit přípravu požádné pozemkové reformy. I v těchto stranách je třeba tedy mnoha zlepšení a snad mladá generace bude v tomto ohledu průbojnější a důslednější. Evropeští socialisté jsou zatím stále ještě zatíženi etatismem (znárodnění a přímé státní plánování místo plánování podněcujícího) a nedostatečně kladou důraz na důležitou funkci autonomních stavovských a zájmových institucí nižších. Všechny evropské demokratické politické směry budou stát brzy před nálehavým problémem přepracovat své programy tak, aby odpovídaly požadavkům příštích desíletí.

Vybral jsem schválně několik citátů z literatury křesťanské, aby někteří čtenáři pochopili, že ne každá kritika současného stavu a ne každé zdůraznění nutnosti radikálních sociálních reforem musí mít nutně inspiraci marxistickou. Nesmí být tedy každý, kdo hlásá nutnost radikálních reforem na Západě, podezírán, že je marxistou nebo komunistou, a je opravdu třeba, aby právě ti nenarxističtí a nekomunističtí politikové se zamysleli také nad sebou, nejvíce ovšem ti nesocialisté. Všem politickým směrům by neškodilo více vážného studia a opravdového rozmanitého úsilí zaměřeného na potřeby člověka a méně povrchní a laciné propagandy.

IV. Názory opozice v komunistických zemích

Hlasy ruského podzemního hnutí

Vykořisťováním dělnické třídy v Sovětském svazu se zabývaly letáky šířené v Moskvě podzemní skupinou "Občanský výbor" podle zprávy časopisu *Newsweek* z 26. června 1972. Letáky kritizují luxusní život komunistické hierarchie, která žije ve větším přepychu než carští byrokraté, má k dispozici weekendové chaty, skvělé byty a limusiny, zvláštění přiděly potravin, o kterých lid nic neví, dále speciální nemocnice a sanatoria. V letáčích se dále uvádí, že Sovětský svaz vydává denně tři miliony rublů, aby podporoval agresi severní části proti jižní části Vietnamu, čímž trpí životní úroveň ruského dělníka. Zdůrazňuje se, že západní dělník dosáhnul vyšší životní úrovně a větších politických svobod bojem, stávkami a demonstracemi. Věta "Čas přišel, kdy náš lid by měl použít těchto práv také" je přímou vyzvou k odporu proti režimu. Je to asi první výzva ruského podzemního hnutí adresovaná přímo ruským dělníkům.

Politický program intelektuálů SSSR, který byl propašován za hranice důstojníky Baltfloty a který byl vydán Gercenovou nadací v Amsterdamu (viz *Exilový zápisník* z června 1970) přináší velmi podrobný program nejen politických, ale také sociálních, hospodářských a kulturních reforem a staví se tedy jasně za směr sociálněpolitický. Vychází z podrobného hodnocení světové situace, což znamená, že intelektuálové v Sovětském svazu plně chápou světovost problematiky a zdaleka nejsou nakloněni nějakému politickému izolacionismu, neb partikularismu skupin neb hledisek.

Podle nejnovější zprávy (*The Australian*, 21/7/1972) vydal ruský atomický vědec A. Sacharov nový manifest, ve kterém žádá nejen záruky občanských svobod a konec politické perzekuce, ale také zrušení privilegií a partajního a státního monopolu v oblasti hospodářské, kulturní a ideologické. Píše, že se začal zajímat o sociální problémy, když mu bylo 10 neb 12 let.

Sociálněpolitický směr československé opozice

Svědectví (č. 43, 1972) přineslo zajímavý dokument, který byl vypracován v Československu skupinou lidí v r. 1971 a propašován do zahraničí.

Tento dokument, uveřejněný pod nadpisem "Příspěvek k rozboru československé situace", analyzuje mocenské poměry mezinárodní i vnitřní, zmiňuje se o snížené schopnosti vykonávaného aparátu "reagovat na nové jevy", čímž přispívá k vypuknutí krise. Zcela správně se v dokumentu tvrdí, že politika zadržování komunismu podcenila nepřítelů tím, "že zanedbala jeho charakter faktického internacionálního hnutí s globální strategií." Konstatuje se dále, že tato politika podcenila potřebu postavit proti stalinické ideologii politickou ideologii vlastní. K tomu bych dodal, že autoři dokumentu pochopili lépe nutnost ideového boje a světový charakter problematiky než velká část exilových antikomunistů. Úkoly protitotalitního hnutí v Československu jsou v dokumentu mimo jiné formulovány takto:

"Aby toto hnutí mohlo spojit spektrum různorodých proudů a skupin v rámci málo sebeuvědomělých progresivních společenských vrstev, musí kromě zásadního prvního cíle rozbití stalinismu obsahovat minimální základní společenský demokratický a sociální program, a svou vnitřní pluralistickou strukturou umožňovat vyhraněnější programovou tvorbu v jednotlivých proudech a skupinách. Ve vnitřním životě hnutí už musí fungovat mechanismy příští pluralistické společnosti, o níž usiluje."

V dokumentu se dále zdůrazňuje nutnost soustavně předkládat lidu "minimální program, politickou a obecnou ideologii", jakož i přitažlivé detailní programy svých jednotlivých skupin. Rovněž se podotýká, že je třeba politického programu, "kolem něhož se může soustředit různorodá škála opozičních směrů" jako je nejen mocenské zajišťování lidských práv, ale také základních práv sociálních (podpora v nemoci, stáří, podpora rodin atd.) A konečně v dokumentu čteme: "Stejně potřebný je pro toto hnutí společný mimopolitický (ideologický) humanistický mravní program."

I když bych některé části dokumentu poněkud jinak formuloval - což považuji za zcela normální, přirozené - s potěšením zjišťuji, že autoři dokumentu akceptují laici sociálněpolitickou a nespokojují se tedy s pouhým politickým směřem a chápou nutnost ideového boje a trvají na světovém charakteru celého problému, propagují pluralistickou koncepci práce v exilu i v domácí opozici. A toto jsou programové body, které jsem doporučoval v posledních dvou číslech Exilového zápisníku a které doporučovala Výzva k exilovému dialogu. Antistalinismus v dokumentu bych ovšem nahradil antikomunismem, neboť jen tak bude pluralistická akce ideové koalice možná.

V Jugoslávii Mihaajlo Mihaajlov šel nesporně směrem sociálněpolitickým a jeho koncepce byla pluralistická.

V. Výbušnost poměrů

ve vývojových zemích a naléhavost sociálněpolitického řešení

Čína

Hospodářské a sociální poměry se v Číně na začátku tohoto století tak nahromadily, že nesnesly dalšího odkladu. Půda patřila většinou velkostatkářům a převážná část rolníků neměla svou vlastní půdu, ale hospodařila na vypachtovaných pozemcích, ze kterých musela odvádět statkářům padesát až sedmdesát procent sklizně v naturáliích jako pachtovné. Komunisté se zmocnili jedné oblasti, statkáře postříleli a půdu rozdali nemajetným rolníkům. Zpráva o tom se šířila po celé Číně a Čang Kai-šek byl varován, aby neodkládal pozemkovou reformu. On však pod vlivem vlivné a zámožné menšiny, ke které patřila také jeho paní, váhal tak dlouho, až ztratil celou čínskou pevninu a uchýlil se na Taiwan. Byly obavy, že ztratí i Taiwan a proto se tam rychle začala provádět pozemková reforma. Je opravdu pozoruhodné, co o těchto problémech píše bývalý místopředseda svobodné Číny Čen Čeng ve své knize Land Reform in Taiwan (China Publishing Company, 1961):

"Kdykoli obyvatelstvo vzroste tak, že je nedostatek půdy, vypuknou násilné vzpoury a vznikají občanské války... Trvalý mír a stabilita nejsou možné, dokud se tento bludný kruh nerozetne."

Autor se zmiňuje o situaci v r. 1949, kdy komunisté obsadili Čínu a Čang Kai-šek se uchýlil na Taiwan: "V těch dobách, kdy situace v kontinentální Číně se rychle zhoršovala, morálka lidu na Taiwanu byla nízká, hospodářský zmatek a sociální nepokoj se vznášely a zdálo se, že se opravdu může stát cokoli. Abychom zajistili ostrov jako základ-

nu operací pro národní obrodu, bylo třeba sociální stability, a prvním předpokladem pro ni bylo uspokojivé řešení problému živobytí lidu.... Sociální a hospodářský život spočíval dosud na Taiwanu na zemědělství. Rolníci tvořili více než tři pětiny obyvatelstva a počet pachtýřů byl větší než dvě třetiny všech rolnických rodin. Sociální stability, zlepšení životní úrovně lidu a hospodářského rozvoje se mohlo dosáhnout jen provedením pozemkové reformy."

Situace se po provedení pozemkové reformy značně zlepšila, jak zjišťuje Čen Čeng: "...sociální znatek a neklid zmizely a přišla stabilita... Upřímně litujeme, že jsme selhali a neuskutečnili ideál Dr. Sun Yat-sena o návratu půdy těm, kteří na ní pracují, dokud jsme byli na čínské pevnině. I když toto selhání bylo zaviněno částečně vnitřními nepokoji a cizí invazí, hlavní příčinou bylo však sobectví malé menšiny lidu, její kratkozrakost a nedostatek odvahy." Toto je velmi důležité přiznání místopresidenta svobodné Číny a všichni politikové by je měli znát. A jeho závěr by měl být poučením pro nás: "Zoufalí lidé, kteří trpí hladem a bídou, využijí velmi pravděpodobně všech možností, aby dělali nepokoje a pozvedli vlajku revoluce. Odborníci na čínskou historii zjištěli, že léta občanských nepokojů způsobených špatnou úrodou převažují nad léty klidu. Osm nebo devět z desíti takových nepokojů byly způsobeny tím, že jsme nebyli schopni nalézt důkladné a trvalé řešení pozemkovou reformou."

Pro Čen Čenga byla pozemková reforma jen prvním stupínkem k industrializaci. Pak ovšem sociální reformy průmyslové společnosti jsou stejně tak důležité jako pozemková reforma.

Filipiny

Občasné selské bouře se vyskytovaly na Filipínách od r. 1662 až do r. 1935, nebyly však úspěšné pro neodborné vedení. Za druhé světové války zorganizovali komunisté gerily proti japonské okupační moci. Toto hnutí mělo pozemkovou reformu ve svém programu a tak získalo širokou podporu filipinských rolníků. Hnutí známé pod jménem HUK - odmítlo po válce rozpustit gerily, pokud nebude provedena spravedlivá pozemková reforma na Filipínách.. V r. 1953 se stal prezidentem Ramon Magsaysay a připravil program radikální pozemkové reformy, aby uklidnil revoltující selský lid. Vojenské oddíly kácely lesy a připravily mnoho nových zemědělských usedlostí. Usedlíci na nových statech nemohli být soběstační v prvním roce hospodaření a proto dostávali subvence z armádních fondů, aby mohli zemědělské podnikání rozjet.. President nabídnul nové usedlosti i příslušníkům geril a zaručil jim beztrestnost, jestliže se vzdají. Vůdce odbojového hnutí Louis Taruc, když viděl, že jejich program se uskutečňuje, tak se také vzdal v květnu 1956. Mnoho členů hnutí HUK ho následovalo a tak hnutí mělo v r. 1956 jen 660 členů z celkového počtu 20.000 v letech 1949-50.

V reformním hnutí se však nepokračovalo důsledně, když nebezpečí pomínulo a celkový sociální problém venkova s velkými statkáři a s mnoha malými nemajetnými rolníky v podstatě zůstal. Melbourney the Herald přináší 2/8/1966 článek s nadpisem "Tercristé HUK začínají výpady na Filipínách znovu." Přes 60 starostů obcí a veřejných představitelů, kteří odmítli spolupracovat s HUK, bylo zavražděno. President Marcos poslal do čtyř ohrožených oblastí 3.000 vojáků, aby hnutí likvidovali. Selský lid, který pracoval na vypachtovaných pozemcích a odváděl dokonce 70-80 procent sklizně jako pachtovné, nebyl ochoten tento systém nadále snášet. Již president Magsaysay limitoval zákonem pachtovné na 40-60 procent sklizně, bouře však pokračovaly za nového presidenta a tak senát vytvořil speciální vyšetřující komisi, aby podala zprávu o situaci a navrhla řešení.. Po dvouměsíčním šetření podal výbor zprávu, že pozemková reforma nebyla provedena důsledně a že toto je základním problémem řešení situace. Zatím hnutí HUK ustavilo svou revoluční vládu v centrálním Luzonu a získávalo stále podporu lidu, který byl přesvědčen, že spravedlnost HUK je lepší a účinnější než sliby vlády nekomunistické. Od r. 1947 do 1957 bylo na Filipínách vypracováno 14 plánů na hospodářské reformy, provedení však bylo vždy znemožněno bohatou a vlivnou menšinou.

Papežský nuncius na Filipínách arcibiskup Carlo Marini varoval v lednu 1967, že stejný feudální systém, který byl na Kubě a vedl ke Kastrově revoluci, existuje na Filipínách. Známý belgický organizátor charitních

akcí P. Werenfried navštívil Filipíny před několika lety a pak ve své zprávě konstatoval, že se zhroutil, jaké jsou tam poměry. Na jedné straně přepych malé skupiny bohatců a na druhé straně nesmírná bída velkého počtu venkovského lidu, který se z hladu tlačí do měst a marně hledí zaměstnání. Vyslovil obavy, že Filipíny jsou na pokraji komunistické revoluce.

Indie

Poměry v Indii jsou celkem známe a proto uvedu jen několik citátů, které vyjadřují názory vedoucích osobností.

"Jestliže moc odstraní všechny zábrany na své cestě, aby byla volná, pak se řítí vítězoslávně do konečné srážky smrti, morální brzda se stává volnější každým dnem, aniž si to kdo uvědomoval, a její kluzká stezka pohodlí je cestou k záhubě." (R. Tagore: Nationalism)

"Nic nemá větší cenu, ať již je to národní bohatství nebo nezávislost, než nezištná víra v ideály, v morální velikost člověka."

(R. Tagore: Dopis příteli Andrews)

"Ať všechny síly země jsou uvolněny k akci, neboť jen tak se země probudí. Svoboda je v úplném probuzení, v plném sebevyjádření."

"Sparta se snažila získat sílu tím, že se omezila na partikulární cíle, nevyhrála však. Athény usilovaly o dosažení dokonalosti tím, že se rozevířely ve vši své plnosti a vyhrály. Jejich vlajka vítězství dosud vlaje na stožáru civilizace lidstva."

(Tagore: The Call of Truth, Modern Review, XXX, 4, 429-33)

"Národy se sblížily, aniž si to uvědomily, to znamená, že vnější skutečnost je zde, ale nepronikla ještě do vědomí... Od této doby každý národ, který zaujme izolované stanovisko ke své zemi, půjde proti duchu nové doby a nepozná mír. Od této doby starost, kterou každá země má o svou bezpečnost, musí obsáhnout blaho světa." (Tagore, tamtéž)

"Jestliže v tomto úsvitu světového probuzení nebude ve vlastním národním úsilí žádné tíhnutí k univerzálním aspiracím světa, bude to ukazovat chudobu našeho ducha." (Tagore, tamtéž)

"Nechť probuzení Východu nás přiměje k vědomému objevování podstatného a univerzálního významu naší civilizace, odstraňovat trosky z její cesty, vysvobozovat ji z pout stagnace, která vše kalí, a dělat z ní komunikační průplavy všech lidských ras." (Tagore: Talks in China)

"Je to civilizace jen podle jména. V ní jsou evropské národy degradovány a ničeny každý den." (Gandhi: Hind Swaraj)

"Je světoznámou zásadou, že odstranění příčiny choroby odstraní chorobu samu."

"Všechny reformy mají svůj počátek v zahájení opozice menšiny proti většině."

"Musím se přiznat, že nedělám žádných rozdílů mezi ekonomikou a etikou. Ekonomika, která narušuje morální úroveň jednotlivce nebo národa, je nemorální a tedy hříšná." (Gandhi, tamtéž)

Arcibiskup Angelo Fernandes z Delhi ve své řeči na národní konferenci "Akce pro světový rozvoj", organizované společně Australskou radou církví a Národní komisí pro spravedlnost a mír, řekl, že je stále na světě asi 10 až 15 procent hladových a podvyživených, že podvyživenost je velkou netlou lidstva zejména proto, že u dětí zpomaluje tělesný a duševní rozvoj a působí často nenapravitelné poruchy. Dále prohlásil: "Polovina dětí na světě nemá žádnou naději na výchovu a více než polovina dětí nad deset let nikdy nechodila do školy. V oblasti formální výchovy rozdíl mezi těmi, kteří "mají" a těmi, kteří "nemají" je dokonce větší než rozdíl ve výživě. Existuje 700 milionů analfabetů. Tvrdí se, že dokud 50 procent obyvatelstva vývojových zemí nebude umět psát a číst, bude velmi obtížné dosáhnout nějakých výsledků samostatného hospodářského vzrůstu."

Zdůraznil dále základní morální charakter problematiky, nutnost ekumenické akce, požadavek lidské solidarity, význam neekonomických faktorů a program integrálního humanismu.

Nuže, může se náš politický exulant nějak poučit z Indie o bezvýhlednosti politického izolacionismu? Jakou naději a jaké právo máme na svou státní nezávislost dříve než se opět vážně začnou tyto světové problémy řešit? A nevyřeší-li je svobodný svět, pak je budou řešit komunisté, nikoli však podle našeho vkusu. A v tomto případě pak zanechme naději.

Indonésie

V r.1957 mělo 90% javanských rolníků méně než dva a půl akru vlastní půdy, tj. méně než 1 ha. Velmi vážné sociální problémy, které nesnášely dalších odkladů, napomáhaly již delší dobu komunistům, kteří se pokusili o revoluci v r.1948. Armáda však revoluci potlačila během tří měsíců. Pod vedením schopného generálního sekretáře Aidita měla strana dva a půl milionu členů a velmi dobře organizované výchovné středisko v Džakartě, kterému se říkalo Lidová universita. Po válce byl indonéský nacionalismus odváděn ke snám o zreformování celého světa a na boj proti imperialismu a kapitalismu mimo Indonésii, ale doma žádná pořádná reforma sociální provedena nebyla, jak to přiznal javanský intelektuál v interview s australským žurnalistou Bruce Grantem v r.1964. Komunistický puč, do kterého byl zapleten i tehdejší president, byl potlačen armádou krvavě v r.1965.

V r.1967 jsem se setkal v Melbourne s indonéským odborářem R. Džokoprano a položil jsem mu otázku, zdali potlačením puče v r.1965 byl komunistický problém v Indonésii vyřešen. Odpověděl: "Nepodaří-li se nám zvýšit rychle životní úroveň lidu, pak během 8 až 10 let bude komunismus v Indonésii zase aktuálním problémem". V téže roce jsem požádal indonéského odboráře H.W. Palandenga o interview na dálku, které pak bylo uveřejněno v časopise Yarniruni (č.3., 1967) který tehdy vydávala Young Democratic Labour Association v Melbourne. Palandeng odpověděl na otázku, zdali komunismus byl definitivně poražen v jeho zemi, takto:

"Historie učí, že nemůžeme úplně eliminovat ismus, ideologii, nebo náboženství fyzickou silou. V Indonésii poražení komunistické revoluce, zákaz marxistického a leninského učení ve všech jeho formách a projevech jsou jen okamžité a dočasné akce, za kterými musí následovat program dlouhodobý, tj. rozvoj našeho hospodářství, zvýšená životní úroveň, zlepšení výchovy našeho lidu, zdokonalení demokratického života atd. Jinými slovy, domnívám se, že komunistické nebezpečí může být překonáno jen lepším pojetím života než je komunistické. Bude-li vidět, že akce v tomto ohledu jsou dobře organizovány naší vládou, pak si můžeme myslet, že potíže s komunisty v blízké budoucnosti nebudeme mít."

Na otázku, proč komunisté získali tolik stoupenců v Indonésii, odpověděl Palandeng takto:

"Chtěl bych shrnout svou odpověď do tří bodů:

a) Poněvadž chudoba v naší zemi stále existuje, přesto že jsme potenciálně bohatí. Chtěl bych zdůraznit tento fakt, poněvadž si myslím, že je to hlavní důvod ve všech částech světa, proč komunismus může tak snadno infiltrovat.

b) Komunistická organizace a kádry jsou téměř dokonalé. Jejich organizace byly zdaleka nejdokonalějšími v naší zemi ve srovnání s jinými organizacemi.

c) Špatné demokratické praktiky v našem politickém životě a diktátorství našeho bývalého presidenta daly komunistům příležitost k využití našich slabostí k tomu, aby ovlivňovali naši vládu a náš lid a měli v tom opravdu úspěchy."

Laos

"Komunismus je režim; pro masu chudých představuje rovněž naději dneška, která se pro ni může stát zoufalstvím zítřka. Pro utlačované představuje spravedlnost. Pouze tím, že budeme posilněni morálně a materiálně, můžeme odvrátit zcela komunistickou agresi. Pouze ve jménu jiné naděje jiného režimu sociální spravedlnosti a opravdových demokratických svobod lze úspěšně bojovat proti komunismu."

Toto je česky překlad citátu ze skvělé laoské revue Echo de la liberté, vydávané francouzsky v Laosu redaktorem Čao Sopsaisana. Časopis je označen jako revue pro národní a mezinárodní politiku. Citát je z článku Courrier des lecteurs, č.36, únor, 1966, str.11. V lednovém čísle čteme tuto zajímavou pasáž téhož redaktora, který byl tehdy členem parlamentu: "Politice "vypálené země", kterou pěstuje Pathet Lao, budeme čelit politikou "země úrodná", hospodářského rozvoje a sociálních reforem." (č.35, leden, 1966) K tomu tento moudrý muž skvěle dodává: "Naše lidské hodnoty se nedají zachránit žádným sociálním konservatismem." Dále zdůrazňuje nutnost hospodářských radikálních reforem, družstevnictví, odborových organizací, bytové výstavby, zdravotnictví, a trpce konsta-

tuje: "Hospodářské zlepšení naší země za posledních patnáct let tendě neexistuje a nikdy se o ně ani neusilovalo."

Myslím, že Čao Sopsaisana, který také propaguje ideu společného asijského trhu, předěhl v politickém myšlení a chápání komunismu a anti-komunismu mnoho našich exulantů. Jeho politický program se však nemůže uskutečnit v Laosu, který je rozvrácen komunistickou agresí již mnoho let. Lao-Press, oficiální tisková služba, rozesílaná laoským konsulem v Australii, konstatuje 3.11.1965, že od 24. června 1962 do 3. listopadu 1965 bylo zaznamenáno 2.118 případů, kdy vojenské oddíly Pathet Lao porušily dohodu o příměří. Protesty byly vždy posílány Mezinárodní kontrolní komisi ve Vientianne. Má smysl vyjednávat s komunisty, kteří dohody nedodržují? V takových případech je silná vojenská obrana nutná, ovšem na druhé straně, aby tyto vojenské obranné akce byly úspěšné, je třeba oněch sociálních reforem, o nichž píše mluvčí demokratické konstruktivní opozice v Laosu. Izolacionismus parti-kulárních hledisek nevede tedy k cíli.

Malasie

Melbournský the Herald uveřejnil 11.4.1968 článek "Zachraňte nás před komunismem-prosí Razak." Tehdejší náměstek ministerského předsedy a ministr národní obrany Tun Razak prohlásil na slavnostním banketu Národního tiskového klubu:

"Jestliže chudoba a bída nebudou mírněny, pak přivedou lid k zoufalství a vženou jej do komunismu, poněvadž hladový člověk nemá co ztratit." Zdůraznil dále, že proti komunismu se nedá bojovat jen puškami a kulkami, ale že je třeba bojovat proti podmínkám, kterých komunisté využívají-jako je strach, ignorance a všeobecná hospodářská zaostalost.

Komunistická strana Malajska zorganizovala ozbrojené bouře již v r. 1948. Britský generál Templer podporoval malajské vlastence, kteří chtěli samostatné Malajsko stejně jako komunisté a tak ukázal, že je zde alternativa mezi komunismem a kolonialismem. Tři roky po tom, kdy Malajsko získalo nezávislost (merdeka) 31. srpna 1957 byly velké oblasti Malajska vyčištěny od komunistů a mnoho komunistických povstalců se vzdalo. Generál Templer podporoval požadavek nezávislosti a tím vzal vítr z plachet komunistům. To však byla jen první etapa, poněvadž komunisté si přihlíželi svou polívičku dále na nevyřešených sociálních problémech venkova. A tak Tun Abdul Razak vytvořil Federální úřad pro pozenkovou reformu a svým programem pozenkové reformy vzal další vítr z plachet komunistům. Velké plochy lesů byly vyčištěny a připraveny zemědělské usedlosti pro 12.000 rodin, stavily se nové vesnice s obchody a školami a plánovalo se dalších 5.000 usedlostí. Tímto způsobem počet komunistických rebelů byl zredukován na minimum a tak se ukázalo, že je zde jiné řešení než kapitalistické a komunistické. I zde však se zůstalo stát na půl cesty, když komunistické nebezpečí opadlo. V Malasii je mnoho rolníků, kteří sotva mají dost k uživení rodiny, jsou ustavičně v dlužích a tak dalších reforem a dalšího hospodářského rozvoje je nutně třeba.

Vietnam

Vietnamský antikomunistický žurnalist (žijící v Paříži) Hoang Van Chi vysvětlil ve své knize From Colonialism to Communism, A Case History of North Vietnam, jak komunisté ovládli sever a jak tam v každé vesnici pak likvidovali nejméně pět občanů. Autor píše:

"Komuniste měli úspěch, poněvadž nacionalistické hnutí se ukázalo neschopným splnit své historické poslání." Vysvětluje, že komunisté ovládli nacionalistické hnutí odporu proti Francouzům a že Ho Chi Min žil opravdu skromným asketickým životem, oblékal se jako chudý vesničan, nosil sandály ze staré pneumatiky, zatím co císař Bao Dai žil rozmařile a nemravným životem, a že vietnamští mandariné přísluhovali francouzské okupační moci. Dále tvrdí, že před válkou byli komunisté považováni ve Vietnamu mnoha lidmi za nejdokonalejší stoupenec nejlepší formy demokracie a že chudý lid se díval na ně jako na jediné efektivní obránce pracující třídy. Hlavní závěr knihy zní: "Musím dodat, že nebylo mým úmyslem odsuzovat neb prosazovat žádnou existující ideologii neb politický systém. Považuji je všechny stej-

nou měrou za zastaralé. Mojí nadějí prostě je, že přesné informace o vietnamské minulosti a o současných zkušenostech přispějí k vypracování zcela nové filosofie, která bude v lepší souhladu s moderními objevy ve vědě a technologii." Jinými slovy autor hlásá nutnost nového sociálního řádu.

Vietnamské noviny vydávané v Saigonu ve francouzštině Le Viet Nam Nouveau uveřejnily 30. dubna 1966 článek na 4. straně s nadpisem Nová společnost od Dr. Nguyen Van Hao, z něhož cituji: "Podstatným a konečným cílem 'nové společnosti' je výzkum, prováděný však ustavičně a to prostředky přiměřenými a takovými, které odpovídají politice sociální spravedlnosti, zvýšení životní úrovně lidu, které je v současné době nízká (1/5 japonské). To je také nejlepší způsob jak bojovat efektivně proti komunistickému nebezpečí."

V rájovém projevu 1. května 1966 maršál Ky se vyslovil pro skutečnou sociální revoluci a pro demokracii. Téhož dne předseda Konfederace dělnické jednoty TO Thanh Tuyen kritisoval převládající nespravedlnost, chudobu a analfabetismus.

V Saigon Daily News napsal 3. dubna 1966 Ton That Thien úvahu o připravované ústavě, ve které říká, že za ustavami Spojených států, Británie a jiných moderních zemí je vždy nějaká filosofie, a uvažuje o tom, jakou filosofii by měla být prodchnuta nová vietnamská ústava, a končí tímto uzávěrem: "Jedna věc je jistá: nová filosofie za naší ústavou musí být něco, co vyvolává pozitivní reakce převážně v těšiny našeho lidu, včetně nejvíce nevzdělaných sedláků; musí vyjadřovat ideal, který oni mohou přijmout za svůj vlastní a za nástroj revoluce, kterou oni přijímají a kterou oni chtějí, poněvadž bere v úvahu jejich staré tradice, vyhovuje jejich temperamentu a hájí jejich zájmy."

Nguyen Van Tao píše v Saigon Daily News 2. května 1966: "Západníci mají většinou ve své mysli své vlastní představy o západní demokracii, kterou vietnamské masy poznaly jen jako kolonialismus, kapitalismus a imperialismus. A nyní chycení mezi dvěma nedostatečnými systémy jako jsou západní demokracie a komunismus, vietnamské masy ztrácejí víru a to v obojí a mají všeobecně vzrůstající podezření ke všemu, co je cizí. Dlouhým utrpením těchto posledních dvaceti let jsou nuceni přijímat jakýsi druh modu vivendi tím, že si hrají na hloupé. Tak jak jejich předkové říkali: 'Moudří jsou ti, kteří vědí jak dít hloupý obličeje'.... Lze snadno poznat, že tito 'hloupí' tvorové se dívají tesklivě do minulosti, do minulosti lidu, aby tam našli nějaké zdroje inspirace, které by mohly ukojit jejich žízeň orientálních duší po duchovnosti. Neboť věřte tomu nebo ne, duchovnost byla vždy živlem vietnamských mas."

Jen s pohnutím můžeme číst tyto řádky, které vyjadřují zklamání se vším existujícím, se západní liberální demokracií, s hospodářským liberalismem a nedůvěrou ke komunismu a ono zoufalé přímo hledání, onu touhu po společnosti zcela nové, po novém lepším sociálním řádu. A byl někdo na Západě schopen jim v tomto hledání pomoci?

Jihovietnamská vláda umístila na půdě v jižním Vietnamu ještě za Ngo Diema asi milion uprchlíků ze severu, což je jistě výkon úctyhodný. Většinou se to však řešilo tím, že uprchlíci dostali půdu do té doby pro zemědělství nevyužitou. Pořádná pozemková reforma, která by dala půdu nemajetným sedlákům, kteří pracovali na vypachtovaných pozemcích a jako pachtovné odváděli až padesát procent sklizně, uskutečněna nebyla. Americký časopis Time přinesl 11. července 1969 zprávu, že saigonská vláda se rozhodla provést radikální pozemkovou reformu, poněvadž dosud byla situace taková, že pozemkovou reformu prováděli jen komunisté na území jimi okupovaném a to tak, že půdu statkářů prostě zdarma rozdělili nemajetným rolníkům. Saigonská vláda si ce provedle menší pozemkovou reformu, předepisovala však podíleným rolníkům, aby půdu spláceli. Venkováné pochopitelně sympatizovali s tím, kdo jim půdu dával zadarmo, poněvadž nevěděli, že komuniste jim to čase stejně zase znárodní zavedením nedemokratických družstev nebo dokonce komun. A tak saigonská vláda se rozhodla zabrat část půdy statkářů a rozdělit ji osmi stům tisícům nemajetných vesničanů. Dosud prý 40.000 statkářů vlastní více než 80 procent zemědělské půdy v jižním Vietnamu. Podobnou zprávu o připravované pozemkové reformě přinesl i australský the Australian 29. května 1969.

Když jsem tyto zprávy četl, tak jsem si vzpoměl, že před devíti měsíci, tedy v srpnu 1968 mluvil na veřejném projevu v Melbourne, pořádaném australskou antikomunistickou organizací, bývalý poradce (rodem Belgičan) Ngo Diema. Po přednášce, ve které zdůrazňoval, že vietnamský lid nechce komunismus, ale je komunisty terorizován - což je pravda - zeptal jsem se soukromě řečníka, zdali by nebylo žádoucí připravit jižním Vietnamu pořádnou pozemkovou reformu a tak vzít vítr z plachet komunistům a získat srdce a mysli vesničanů. Onen bývalý poradce Ngo Diema mi tehdy odpověděl, že pozemková reforma tam již provedena byla a že další již není potřeba. A za devět měsíců se saigonská vláda usnesla, že takové pozemkové reformy potřeba je a že nemajetní rolníci musí dostat půdu zdarma. Američané slíbili velkou finanční pomoc, aby se reforma mohla uskutečnit. The Australian zdůrazňoval, že dosud 60 procent zemědělské půdy je obděláváno nemajetnými rolníky, kteří půdu nevlastní, ale jsou jen pachtýři. A tato pozemková reforma do dnešního dne bohužel provedena nebyla.

Mnohým čtenářům se bude asi zdát nevhodným takto kritizovat antikomunisty. Já se právě naopak domnívám, že taková kritika je užitečná a dokonce nutná, aby českoslovenští exulanti již konečně pochopili, že pouhý negativní propagandistický antikomunismus nestačí a že radikální sociální reformy musí být podstatnou součástí jakéhokoli boje proti komunismu.

Na tom všem ovšem nemají vinu jen Vietnamci, ale také Západ a zde si dovolím kritizovat opět to, čemu se říká křesťanský Západ. V r. 1967 se obrátil přední saigonský katolický laik s prosbou na některé instituce a osobnosti v Melbourne o pomoc v boji proti komunismu a prosil, aby jeden nebo dva faráři přijeli na několik týdnů do Vietnamu a naučili tam v bezpečném území vybranou skupinu vietnamských rolníků jak nejmodernějším a nejúspornějším způsobem pěstovat slepice a vepře. V žádosti bylo zdůrazněno, že v zájmu antikomunistického boje je nutné takto přispět ke zvýšení životní úrovně vietnamského venkova. Tato žádost vietnamského lidu byla v Australii úplně ignorována australskými křesťanskými antikomunisty, specialisty na organizování antikomunistických kampaní. V jedné australské antikomunistické politické organizaci jsem tehdy také prosazoval, aby se podpořila akce dobrovolníků, kteří jsou ochotni jít do vývojových zemí a tam učit lid modernímu hospodaření. Chtěl jsem, aby australští politikové usilovali o to, aby organizace takových dobrovolníků - a je jich v Australii několik - byly vládou subvencovány a aby speciálním zákonem bylo postaráno o tyto dobrovolníky v případech nemoci a úrazu atd. Předložil jsem podrobně vypracovány návrh podle zkušeností amerických a evropských v tomto oboru. Výsledek byl opravdu zajímavý. Člen Ústředního výkonného výboru jedné antikomunistické politické organizace - nyní senátor - mi tehdy řekl, že on takové návrhy podporovat nebude, poněvadž si přeje, aby dobrovolníci šli raději budovat severní oblasti Austrálie. Nechápal jsem, proč by to měli dělat dobrovolníci, když je zde dost kapitálu, který by takové akce financoval, a kde vlastně by se našli vůbec nějakí nadšenci, kteří by šli zdarma budovat severní části této země. Další členka Ústředního výboru řekla, že to nemá vůbec smyslu, poněvadž my jsme bílí a ti Asiaté jsou žlutí a že my si s nimi proto nikdy nebudeme rozumět. Oba političtí představitelé byli křesťany, patřili však k různým denominacím.

V r. 1967 jsem poslal přednímu katolickému laikovi v Saigonu DO-SINH-Ů, který je nyní poslancem, několik otázek, mezi nimi hlavně, zdali stačí vojenská pomoc, nebo zdali je také třeba pomoci hospodářské. Z jeho odpovědi, která byla uveřejněna v Yarniruni v Melbourne v červenci 1967, cituji v překladu:

"Samozřejmě pouhá vojenská pomoc nestačí. Komunisté vedou všeobecnou válku ve všech oblastech vietnamského života; na naší straně však pouze používání vojenských zbraní v obraně je jen akce limitovaná na jednu životní oblast. Tato válka se ukončí a přinese vítězství pro svobodný svět jen tehdy, jestliže si lid JASNĚ uvědomí, že jeho život bude lepší. Lid bude následovat toho, kdo mu dá materiální a duchovní uspokojení jeho potřeb. Je proto naléhavě třeba obnovit politický program hospodářské pomoci Vietnamu. Nakonec znovu prosil o pomoc ve vycviku vietnamských rolníků v moderních metodách pěstování drůbeže a vepřů. Četlo to mnoho politiků, ale žádná akce zase nenásledovala.

Když se situace ve Vietnamu zhoršovala, rozhodli se vietnamští katolíci poslat otevřený dopis s prosbou všem křesťanům svobodného světa, katolíkům, pravoslavným a protestantům o modlitby za spravedlivý mír ve Vietnamu, v Biafře a v celém světě. Tato prosba byla uveřejněna v některých katolických časopisech v Australii a v Americe, měla však celkově jen malou odezvu. Šéfredaktor jednoho australského deníku, kterému byl otevřený dopis osobně doručen, chtivě sáhnul po dokumentu, když slyšel, že je ze Saigonu, hodil jej pak do koše, když zjistil, že nejde o žádnou senzaci. Pomáhal jsem s distribucí rozmnoženého dokumentu, který byl poslán všem představitelům všech větších církví a náboženských společností v Australii. Vím tedy, že dokument byl poslán také jednomu církevnímu představiteli v Melbourne, který podporoval politickou kampaň tak zvaného "Mírového hnutí", ovšem takového, které žádalo stažení všech amerických a australských oddílů z Vietnamu. Tento představitel křesťanské církve, který podporoval akci politickou, nepodpořil akci modliteb za mír vůbec. Nehodlám uveřejňovat žádná jména, protože nechci působit nějakou náboženskou nevraživost, chci však zdůraznit, že ti, kteří věří v působnost modlitby, nevyhoví ani prosbě vietnamského lidu, která vyžadovala jen tak malou obět pro mír. Kde tedy je to naše křesťanství? Je tedy vše s tím tak zvaným křesťanským západem v pořádku? Není snad občutavost mnoha komunistů opravdu větší než naše? A není snad náš antikomunistický propagandismus zaměřen jen na to, abychom zachránili sami sebe v Australii, Evropě a Americe? Iluze takového oblastního partikularismu a izolacionismu by mohly mít strašlivé důsledky pro celý svět.

Letos poslali vietnamští křesťané "Naléhavou prosbu svobodnému světu", ve které žádají o finanční pomoc pro Středisko Královny míru v Saigonu, které má obsahovat útulek pro válečné invalidy, útulek pro opuštěné nemanželské děti po spojeneckých vojácích, dále školu a místo, kde by se scházeli křesťané s nekřesťany, aby společně plánovali zavedení spravedlivých sociálních reforem v zemi. V této žádosti, kterou považují za klasický antikomunistický dokument, se píše:

"Abychom dosáhli svých cílů, musíme také zničit sociální zárodky válčení, jako je nespravedlnost, korupce a utiskování. Musíme ovládnout své sobectví, svou řevnivost a své nehodné chování." Autoři prosby prohlašují dále, že akci považují za poslední úsilí o záchranu Vietnamu zbraní ducha v době, kdy čistě lidské prostředky jsou slabými. Reakce na tuto "Naléhavou prosbu", která byla vydána začátkem tohoto roku, kdy situace ve Vietnamu byla velmi kritická, byla opravdu slabá, přesto že dokument byl poslán celé řadě institucí a osobností v Australii, Evropě a Americe.

Hlas vietnamského odboráře

Pod nadpisem "Sociální problémy ve vývojových zemích" uveřejnil odborářský časopis Labour, č. l., 1972 v Bruselu článek vietnamského odboráře Nguyen-Van-Tanh. Uvádím v překladu několik citátů:

"Hospodářský a sociální rozvoj nesmí být jen prostředkem ke zvýšení produkce, nebo zajištění hospodářského růstu pouze pro užitek vládnoucích a privilegiovaných menšiny, ale musí především a hlavně umožnit všem lidem žít slušně."

"Cíl je jasný, je to reforma politických, hospodářských a sociálních struktur tak radikálním způsobem, aby tím byl změněn život lidí a rozšířeny jejich obzory."

"Ve vývojových a v průmyslových zemích je lidský element ignorován, je bezvýznamný, bezcenný vedle hospodářských sil, které pracují jen pro zisk. Mezi člověkem ve vývojových zemích, který je ponechán, aby vegetoval v podlidských podmínkách (neargumentuj, ale vyráběj!) a člověkem ve vyvinutých zemích (neargumentuj, ale konsumuj!) je malý rozdíl. Jestliže cíl a cena rozvoje jsou redukovány na čistě hospodářský pojem, pak pochybují silně, zdali lid ve vývojových zemích bude chtít se na takovém plánu podílet."

"Nelze popřít, že první desetiletí rozvoje se ukázalo jako krach pro vývojové země. Tato smutná situace byla způsobena na jedné straně značným rozšířením rozdílu mezi příjmem a majetkem bohatých a chudých zemí během prvního desetiletí a na druhé straně malou mírou vzrůstu ve vývojových zemích ve srovnání s rapidním technologickým pokrokem v průmyslových zemích, zatím co vývojové země ztrácejí dech ve snaze jít ještě rychleji."

"Hospodářská nejistota ohrožuje obyvatelstvo těchto zemí, které vegetuje v chudobě a bídě, zatím co jejich vlády žijí z podmíněně cizí pomoci, nebo z poplatků za výšostná práva monopolů, které vykořisťují přírodní bohatství, nebo z uplat klíčového průmyslu. Zde tedy zase tento extra, ale limitovaný příjem prospívá pouze vládnoucí menšině a financuje její marnotratné výdaje, nebo nafukuje jejich konta v cizině."
 "Ve svém úsilí vymanit se tak rychle jak možno ze stavu nevyvinutosti, dívají se vývojové země na ruské a čínské výsledky, kde při pohledu z dálky se zdají všechny potíže být překonány, aniž by si uvědomovaly za jakou cenu (v penězích a v lidských životech)."
 "Společnost musí dostat nové struktury, ve kterých směr tradičních hodnot a moderní techniky může přivodit vyrovnaný rozvoj v zemědělství, v průmyslu a jiných oborech, a to na národní a mezinárodní rovině."
Stanovisko asijských odborářů

Šestý kongres asijské odborové organizace "Bratrství asijských odborářů" se konal v Hong Kongu v listopadu 1971 a ve své resoluci konstatoval, že odborová situace v Asii je velmi podčbná situací ve vývojových zemích ostatních kontinentů, zejména pokud jde o imperialismus, feudální režimy, fašismus a vojenské diktatury. V Asii jsou však problémy ještě horší proto, že je zde vždy "ideologická konfrontace pro všudypřítomný stín Lidové čínské republiky." Evropské odborářské metody se setkaly v Asii s velkým neúspěchem a je proto nutno hledat novou strategii pracovní a nové metody.

Resoluce zdůrazňuje, že v mnoha asijských zemích neexistuje svoboda pro dělníky a odborové organizace a že mnohé vlády potlačují a omezují práva dělníků. Tato vládní nedemokratická kontrola a dominování nad odborovými organizacemi znemožňují pak opravdový hospodářský a sociální rozvoj. V resoluci se dále říká: "Některé odborové organizace jsou manipulovány skandálním způsobem, aby sloužily osobním nebo politickým ambicím některých lidí, politických stran, nebo vlád, zatím co soukromý kapitalismus znemožňuje nebo omezuje svobodný výkon práv dělníků volně se organizovat."

Upozorňují, že je to resoluce nekomunistické a dokonce i nesocialistické asijské odborové organizace, a vybral jsem ji schválně, abych ilustroval neúnosnost negativního antikomunismu. Nepřipomíná snad tato smutná situace v asijských nekomunistických zemích poměry v zemích komunistických? Je tedy možné spokojit se pouze s "bojem" proti komunismu a neusilovat současně o zlepšení v nekomunistické části světa?

Latinská Amerika

Oblastní organizace latinskoamerických odborů vydává informační věstník CLASC News, který má podtitul "Hlas revolučních odborů Latinské Ameriky." I když nehlásá násilnou revoluci zbraněmi, usiluje o naprostou kulturní, sociální a hospodářskou transformaci Latinské Ameriky a považuje dosavadní systém za nedemokratický a silně vykořisťovatelský. Zdůrazňují opět těm exulantům, kteří vidí v jakémkoli úsilí o sociální reformy na Západě nějaké čertovo kopýtko, že jde o odborové hnutí křesťanské, nesocialistické a rozhodně nekomunistické. Zmíněny zpravodaj ve dvojčísle září-říjen 1970 konstatuje, že dosavadní vývojové programy selhaly, poněvadž se uplatňovaly metody paternalistické a kopírovaly se vzory hospodářské oligarchie americké. V Jižní Americe je v celém odborovém hnutí silná nálada proti Spojeným státům, které jsou považovány za mocnost, která vykořisťuje Latinskou Ameriku a spolupracuje s mocenskou zámožnou menšinou latinskoamerických států. A tato mocenská menšina je vyslovně obviňována z toho, že brzdí provedení nutných hospodářských a sociálních reforem a drží chudý lid v bídě a bezmocnosti. Pozoruhodné zde zase je, že tato mocenská privilegovaná menšina jsou většinou lidé aspoň nominálně křesťanského vyznání.

"Bída, nespravedlnost, situace odcizení, vykořisťování člověka člověkem, útisk a násilí v různých směrech spoluutvářejí situaci institucionalizovaného násilí." Tak charakterizuje poměry v Latinské Americe orgán křesťanských nekomunistických odborů, který se dále vyslovuje pro nový systém lidskosti s možnostmi plného rozvoje lidské osobnosti všech občanů. Tak bychom přece mohli charakterizovat i poměry v zemích komunistických.

Zpravodaj soustavně přináší informace o tom, že v Latinské Americe neexistuje v mnoha zemích demokracie a možnost plného rozvoje ani pro nekomunistické křesťanské odbory.

V červenci 1970 se konala oblastní konference křesťanských odborů karibské oblasti a usnesla se ve své resoluci mimo jiné:

"Prohlašujeme, že hlavními příčinami naší situace jsou hlavně existence nekolonialismu, kapitalismu a imperialismu, které používají cizích a domácích privilegovaných menšin našich zemí, aby se držely velké většiny v bídě, nespravedlnosti, utisku, ignoranci a strachu." Jistě tato resoluce připomíná komunistickou frazeologii, duch však je nekomunistický. Zajímalo by mne ostatně, jaké frazeologie by používal náš exulant, kdyby musel v takových poměrech žít.

V dubnu 1970 se konala konference křesťanských odborářů v Montrealu a na ní prohlásil pozvaný latinskoamerický odborář Emilio Maspero: "Zde v Kanadě a také v USA a ve všech zámožných zemích světa potřebujeme revoluční změny především v kultuře a v politice, aby se tak vytvořily nutné předpoklady, které národy celého světa očekávají pro rozvoj a pokrok solidarity všech bez jakékoli diskriminace."

V r. 1971 změnila latinskoamerická oblastní organizace křesťanských odborů název a jmenuje se nyní Ústředna latinskoamerických dělníků a na kongresu v Caracasu v listopadu 1971 se usnesla na resoluci, ze které cituji:

"Současné struktury Latinské Ameriky, zchátrale a zhroutené, feudální a kapitalistické, jsou proti lidské důstojnosti a nedávají člověku možnost plného rozvoje jako lidská bytost. Hlad, bída, nezaměstnanost, nedostatek bytů, analfabetismus, nedostatky zdravotnické jsou chronickými zly latinskoamerického kontinentu. Ve většině našich zemí je svoboda pro odborové organizace jen mýthem." Dále se resoluce zmiňuje o častém propouštění odborových funkcionářů ze zaměstnání, o jejich věznění a mučení a dokonce i o vraždění, a dále o tom, že odborová činnost je velmi drasticky omezena zákonem v mnoha zemích. Zkorumpované vlády - samozřejmě antikomunistické - politické strany a skupiny zámožných občanů se snaží zotročit odborové organizace a přimět je k tomu, aby sloužily jim a ne zájmům dělnictva. Resoluce odmítá liberalistický systém Západu, vyslovuje se pro solidaritu s dělníky a s lidem "třetího světa" a hlásá potřebu revolučních změn existujícího stavu a potřebu nového sociálního řádu. Ať již se nám toto vše líbí, nebo ne, je třeba tuto výbušnou situaci znát a udělat z toho potřebné politické uzávěry pro další antikomunistickou činnost. Jinak se vznášíme v oblacích nereálných snů.

Podle oficiálních vládních informací mělo téměř 70 procent obyvatelstva ve Venezuele v r. 1962 menší příjem než 1.000 bolivarů, zatím co 15 procent mělo příjem mezi 1.000- 1.550 a 17 procent příjem vyšší. V r. 1966 bylo 45 procent obyvatelstva ve věku do 14 let a odhaduje se, že v r. 1981 bude asi 70 procent obyvatelstva ve věku do 25 let. Toto představuje velmi vážnou situaci z hlediska politického. Dosud chudina ve Venezuele byla převážně pasivní a neprojevovala mnoho nespokojenosti organizovanou formou a revolučním způsobem. U mladé generace, která bude mít takovou většinu a to v době zvýšených komunikací, nelze však očekávat netečnost k tak křiklavým majetkovým rozdílům zejména v době velkého stěhování lidu z venkova do měst, kde je zase čeká jen živoření.

Třetí zasedání Konference pro obchod a rozvoj při Spojených národech, které se uskutečnilo v Santiagu letošního roku, skončilo téměř fiaskem, poněvadž se nedospělo k žádné dohodě o otevření trhů ve vyvinutých zemích pro zboží z vývojových zemí a ani nebyl vypracován program finanční pomoci. Před tím na druhé konferenci této instituce, která se konala v New Delhí v r. 1968, bylo dohodnuto, že průmyslové země budou vlnovat jedno procento svého hrubého národního produktu jako pomoc vývojovým zemím. Tato dohoda však nikdy nebyla uvedena v praxi. Hlas brazilského biskupa

Známý brazilský bojovník za sociální reformy biskup Don Helder Camara upozornil znovu ve své knize Race against Time na neudržitelnost poměrů v Jižní Americe. Uvedl několik citátů a informací z jeho knihy. "Mladí lidé, kteří jsou více logičtí a odvážní než naše generace, když

pozorují existující řád, pasivitu majetných a slabost vlády, nabývají přesvědčení, že pouze násilí může zatřást tímto strukturami."

"Sociální revoluce v Jižní Americe předpokládá a vyžaduje sociální revoluci v Severní Americe."

"Poněvadž spravedlnost je nezbytným základem míru, staví mezinárodní nespravedlnost mír ve světě do ustavičného a vzrůstajícího nebezpečí."

Camara si stěžuje, že vývojové země jsou nuceny prodávat lacino suroviny a nakupovat od průmyslových zemí drahé výrobky. Bohatí lidé ve vývojových zemích ukládají své peníze do amerických a švýcarských bank, místo aby investovali do rozvojových projektů. Vývojové země často uzákoní některé sociální reformy, ale vše zůstane jen na papíře a zákon není proveden.

"Mladí lidé jsou podrážděni, když vidí pokrytectví těch, kteří mají zájem na udržení interního kolonialismu a mají své privilegia irazitelně, jako je boj proti komunismu, proti nepořádku a anarchii. Zaměřte svou morální sílu na demaskování těchto podvodů."

Rozhodně má pravdu Camara v tom, že i antikomunismu lze zneužívat čistě sobecky na ochranu nespravedlivého sociálního řádu a proto stále zdůrazňuje nutnost pozemkových reforem v Latinské Americe a upozorňuje na fakta:

"Představte si zemi, která má 3,800.000 usedlostí v celkové rozloze 990 milionů akrů, a téměř polovina této plochy, 445 milionů akrů je v rukou jednoho procenta statkářů... Představte si také, že z výše uvedených 3,800.000 usedlostí více než dva a půl milionu jsou malé, hospodářsky nerentabilní statky, lákavá to kořist pro velké statkáře."

Podle Camary 88 procent dětí opouští školu předčasně před ukončením čtvrtého školního roku, přesto že školní docházka je povinná. Vyšší vzdělání je rezervováno pro jedno procento zámožných, kteří na to mají. Přitom vývojové země nemohou svrhnout nespravedlivý režim, aniž by pobuřovaly vyvinuté země, do jejichž zájmové sféry ony části světa patří. I když to nejsou kolonie, tak jsou to země satelitní. Hned by se zvednul pokřik o udržení pořádku a o nebezpečí podvrtné komunistické činnosti. A Camara zdůrazňuje: "Pravdou je, že změna struktury ve vývojových zemích předpokládá nutnou změnu struktury ve vyvinutém světě." A já bych dodal, že je sice pravdou, že bohatí lidé ve vývojových zemích často zneužívají antikomunismu na ochranu svých osobních zájmů a privilegií, ale my musíme vidět i to komunistické nebezpečí a fakt, že komunisté také zneužívají sociální nespravedlnosti ke svým revolučním plánům, které přinášejí jen novou formu otroctví. Je tedy třeba pečlivě rozlišovat mezi komunistickou podvrtnou činností a mezi opravdovým úsilím o sociální reformy. A toto rozlišování je často obtížné, poněvadž veřejné sdělovací prostředky jsou v rukou privilegované menšiny, která často informuje tendenčně. Rozhodně však vývojové země potřebují především spravedlivější mezinárodní obchod a v tomto ohledu by se průmyslové země měly radikálně změnit. Bezohledné uplatňování zásady zisku pak jen napomáhá komunistům. Velkostatkáři ponechávají často část své půdy nevyužitou a neobdělávanou a proto Camara zdůrazňuje: "Právo na vlastnictví nesmí být nikdy vykonáváno na škodu obecného dobra."

"Pět největších severoamerických podniků (General Motors, Ford, Standard Oil, General Electric a Chrysler) měly v r. 1965 obrát asi 55.255.000.000 dolarů, téměř sedmkrát více než úhrn rozpočtů za tenýž rok v Brazílii, Argentíně, Mexiku, Čile, Venezuele a Kolumbii, který sotva dostupoval k sumě 8.177.000.000 dolarů."

"Nic nepožene vývojové země rychleji do rozvratu a radikalismu než jejich setrvání v chudobě a v nelidských podmínkách."

"Jsme v závodu s časem."

Nezapomínejme ani na to, že někteří američtí žurnalisté, zejména Matthews z New York Times, považovali kubánského diktátora Fidela Castro dlouho za nekomunistu a pouhého agrárního reformátora. Podobného omylu se dopustili i vysocí představitelé State Departmentu. Během 1955 a 1956 navštívil dokonce Castro USA, aby tam získal peníze pro své hnutí, a měl dokonce veřejné přednášky v několika městech.

Africké rozvojové problémy

Uvedu jen stručně několik faktů. Podle FAO (Organizace Spojených národů pro potraviny a zemědělství) produkce potravin na hlavu byla v r. 1968 v Africe menší než před patnácti lety. Zemědělská výroba v Africe je dnes celkově na vyšší, jaká byla v západních zemích evropských před půl druhým stoletím.

Třicet zemí afrického kontinentu s osmdesáti šesti procenty celkového afrického obyvatelstva mají roční příjem na hlavu menší než 160 amerických dolarů, a sedmáct z těchto zemí, které mají 55% z celkového počtu afrického obyvatelstva, mají roční příjem na hlavu asi 80 amerických dolarů. Nezdádivně snad opravdu s časem? Jak dlouho to může ještě trvat, než rychle vzrůstající africké obyvatelstvo podlehne svodům komunistické propagandy? Zanechme proto iluzi politického izolacionismu.

Zadluženost vyvojových zemí

Podle současných odhadů vzrostl veřejný dluh vyvojových zemí o více než 6 bilionů dolarů v r. 1969, což znamená, že celková zadluženost vyvojových zemí dosahuje 60 bilionů dolarů k 1. lednu 1970. Od r. 1962 do r. 1968 zvyšoval se dluh vyvojových zemí ročně asi o 13.8%, zatím co příjem z exportu se zvyšoval jen asi o 7.2%.

Gunnar Myrdal

Známy švédský národohospodář a odborník na problémy vyvojových zemí Gunnar Myrdal zdůraznil nutnost a důležitost neekonomických faktorů, zejména nutnost změnit mentalitu lidu vyvojových zemí, což předpokládá radikální rozvoj školství a výchovy dospělých. Takovými změnám se ovšem bohatá menšina brání. Myrdal je pro radikální zemědělské reformy a zmenšení majetkových rozdílů, upozorňuje, že laissez-faire liberalismus udržuje status quo. Kritikuje politiku tak zvaného "měkkého" státu, který reformy odhlasuje, ale pak nedohlíží na jejich provedení. Privilegovaná menšina se chová, jako by byly schopny do nekonečna držet vojenskou a policejní mocí nespokojenou a probouzející se chudinu v područí. Z toho dělají mnozí křesťané i katolíci kníží v Jižní Americe uzávěry, že násilná revoluce je jediným reálným řešením. Pro to nalezájí pochopení jen u komunistů a proto mnozí z nich jsou ochotni spolupracovat i s komunisty. Je těžké si představit větší tragédii zmatenosti. Mnozí intelektuálové vyvojových zemí vidí také jediné řešení v komunismu, který podle nich řeší problémy rychle a radikálně. Nebezpečí komunismu tyto lidé pak již nevidí. Myrdal přirovnává Jižní Ameriku k sudu stělného prachu. I když masy jsou pasivní, rychle se probouzejí, zejména mladá generace, a konečně masy nikdy revoluce nevedou. Ani Castro, ani Lenin nebyli proletáři. Vlády mnoha vyvojových zemí jsou zkorumpované a neschopné a nabízejí tak mnoho možností školeným revolucionářům.

VI. K novému historickému klimatu

Jádro našich národů je rozhodně zdravé a proto lid musí mít přístup k informacím a nesmí být izolován od kulturního proudění ve světě. Program dialogu právě staví na přesvědčení, že lid je schopen tvůrčí činnosti politické a ideové a že výměna informací a názorů bude stimulovat ideový růst a zraní lidové opozice ve vlasti a v ostatních komunistických zemích. Je to víra, že lid je schopen tvůrčím způsobem zasahovat do dějin, víra, že lid zbraní ducho zvítězí nad vojenskými zbraněmi diktátorů. Stručně tedy, je to víra v demokracii. Ideová ofenziva se ovšem nevyvolá poloprávdami komunistického reformismu, neboť tím se jen politické zraní zpomaluje. Ne poloprávda, ale pravda celá vítězí. Pohodlná myšlenková lenost, vyjádřená představou, že Amerika to za nás vyřeší, a planá antikomunistická rétorika nevyřeší nic. Exil a vlast musí znát fakta a na nich stavět a ne na iluzích. Komunismus je vnější projev hluboké krise naší civilizace a naším úkolem je přispět k vytváření nového historického klimatu a nového sociálního řádu v atomickém a kosmickém věku. A to je možné, jen, když odhodláme politický izolacionismus a budeme praktikovat dialog.

Published by: S. Hofírek, 217 Royal Parade, Parkville, Vic., 3052, Australia.